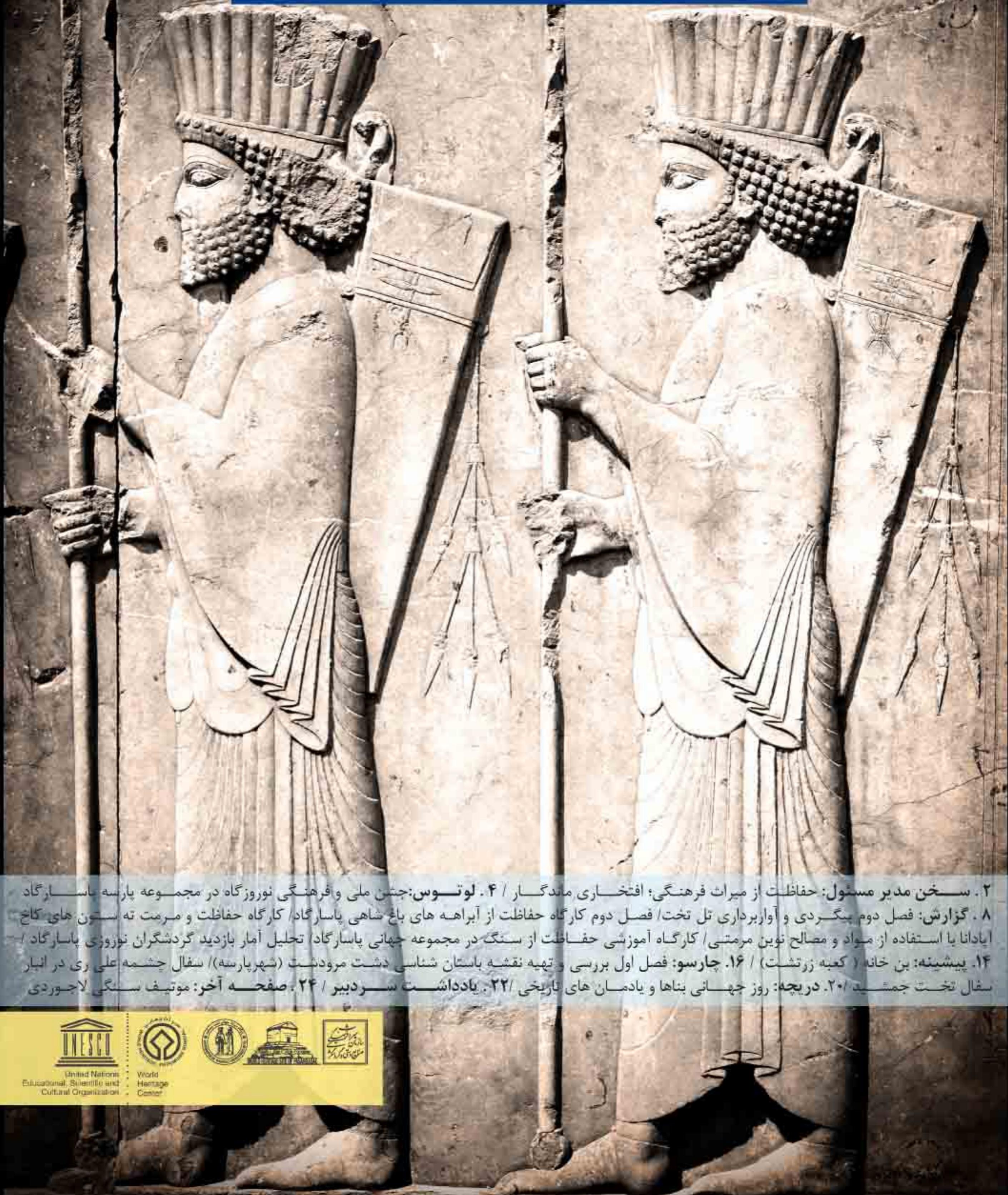

پارسه پاسارگاد

PARSA PASARGADE
Parsa Pasargadae World Heritage site Newsletter

۲. سخن مدیر مسئول: حفاظت از میراث فرهنگی؛ افتخاری ماندگار / ۴. لوتوس: جشن ملی و فرهنگی نوروزگاه در مجموعه پارسه پاسارگاد
۸. گزارش: فصل دوم بیکردنی و آواربرداری تل تخت / فصل دوم کارگاه حفاظت از آبراهه های باع شاهی پاسارگاد / کارگاه حفاظت و مرمت ته ستون های کاخ
ایمانا یا استفاده از مواد و مصالح توین مرمتی / کارگاه آموزشی حفاظت از سنگ در مجموعه جهانی پاسارگاد / تحلیل آمار بازدید گردشگران نوروزی پاسارگاد /
۱۴. پیشینه: بن خانه (کعبه زرتشت) / ۱۶. چارسو: فصل اول بررسی و تبیه نقشه باستان شناسی دشت مرودشت (شهرپارسه) / سفال چشمی علی ری در اثوار
غال تخت جمشید / ۲۰. دریچه: روز جهانی بنای و یادمان های تاریخی / ۲۲۱. یادداشت سرددیر / ۲۴. صفحه آخر: موتیف سنگی لاجوردی

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

World
Heritage
Center

PASARGADAE
WORLD HERITAGE SITE

WORLD HERITAGE SITE OF PASARGADAE

Hamid Fadaie

مدیر پایگاه میراث جهانی تخت جمشید و پاسارگاد

حافظت از میراث فرهنگی، افتخاری ماندگار

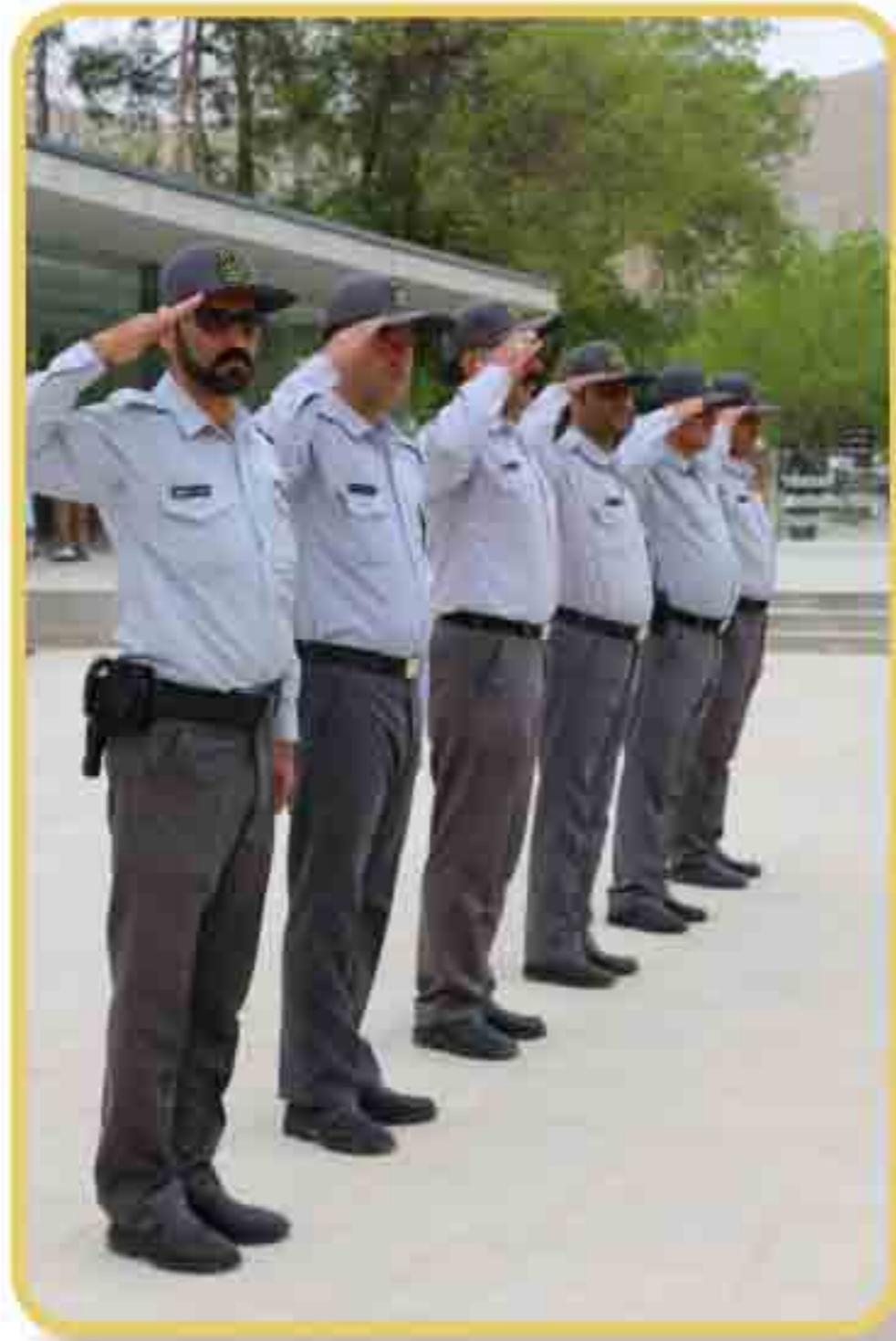
نگاهداشت هزاران اثر در محدوده حرایم محوطه میراث جهانی تخت جمشید و پاسارگاد مرهون تلاش ارزنده و شبانه روزی این میراث بانان است و دیر نیست زمانی که به واسطه همین مجاهدت‌ها در حفاظت میراث فرهنگی و تاریخی، تخت جمشید و پاسارگادی نو سر بیرون آورد. میراث فرهنگی برای همگی ما فوق العاده ارزشمند است. این آثار از گذشتگان به ما ارث رسیده است و باید از آنها حفاظت کرد، که این مهم و وظیفه خطیر را پرسنل یگان حفاظت در پاسبانی از مواریت ارزشی و فرهنگی میهن عهده دار هستند.

بی‌شک ملتی که بتواند میراث فرهنگی خود را حفظ کند، منعی برای کشورهای متخاصم ایجاد می‌کند و از حمله دشمنان در امان خواهد بود و مردم میهن دوست ایران اسلامی همواره و در تمامی عرصه‌ها با رویکرد حفظ میراث فرهنگی و اصالت چندین هزارساله‌ی سرزمین خود، در جهان پیشگام بوده اند که این امر افتخاری ماندگار را به ثبت در تاریخ خواهد رساند.

حافظت از حرایم در محوطه‌های تخت جمشید و پاسارگاد به وسعت چند ده هزار هکتار کاریست بس سترگ و نیازمند وجود برنامه‌ای دقیق، نیروی انسانی کارآمد و متناسب با وسعت منطقه و البته ابزار و تجهیزاتی در خور است.

حجم گستردگی آثار مطالعه شده یا ناشناخته در محدوده این حرایم از یک سو و لزوم توسعه در منطقه با حجم مداخلات بی‌شمارش از دیگر سو، شرایطی را پیش رو قرار داده که میراث فرهنگی را لحظه به لحظه با چالش‌های متعددی رو برو می‌سازد. اما مشکلات وقتي بیشتر رخ می‌نماید که به این مجموعه تخریب‌های ناشی از حفاره‌ای گستردگی غیر مجاز نیز اضافه گردد.

در این میان نقطه اتکال هر دو مجموعه میراث جهانی، حضور مستمر و شبانه روزی نیروهای خدوم یگان حفاظت بوده که با وجود همه کمبودها، میراث بان واقعی آثار بوده و هستند.

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
میراث فرهنگی، هنری و گردشگری

جشن ملی فرهنگی نوروزگاه ۱۳۹۷ در مجموعه پارسه و پاسارگاد

فرزانه گرامی / اعظم (اولدوز) روستایی
کارشناسان پایگاه میراث جهانی تخت جمشید و پاسارگاد

«جشن ملی نوروزگاه» یکی از آئین‌های برجسته‌ی باستانی و از سلسله جشن‌های نوروز در جای جای ایران عزیز است که از دیرباز به عنوان میراث صلح و دوستی، پیوند فرهنگ با طبیعت شناخته شده و با اجرای موسیقی‌های سنتی، ورزش و بازی‌های بومی محلی و برنامه‌های خاص فرهنگی هنری همراه است.

در این راستا، این نمایه با همکاری انجمن‌های دوستدار میراث فرهنگی در قالب برنامه‌های آموزشی و نمایشگاهی در ایام نوروز ۱۳۹۷ خورشیدی در مجموعه‌های پارسه و پاسارگاد برگزار شد و مواردی همچون برپایی سیاه چادر عشاپیری، اجرای نمادین زندگی ایلاتی، برپایی سفره هفت سین، قصه‌گویی، اجرای برنامه‌های نمایشی و استندآپ کمدی، سخنرانی، نوروزخوانی، پخش موسیقی سنتی و بومی، کارگاه رنگ آمیزی تخم مرغ و نگاره گردی ویژه کودکان، غرفه‌های فرهنگی، نمایشگاه عکس‌های تاریخی، نمایش و اجرای برنامه‌های عمومی نوروز و حاجی فیروز، اجرای آواها و نواهای محلی- بومی، اجرای نمادین بازی‌های بومی محلی، پخت آش سنتی و توزیع رایگان در میان بازدیدکنندگان و برگزاری مسابقه با حضور گردشگران، پخش کتابچه‌های فرهنگی نوروز نامه، برپایی خوان نوروزی، نمایشگاه مردم‌شناسی، نمایشگاه صنایع دستی (دستباف و دست ساز)، ارائه خوراک‌های بومی، فراخوان جستارنویسی (نامه‌ای به عموم نوروز) ویژه کودکان و نوجوانان و پذیرایی از برنامه‌های نوروزگاه در تخت جمشید و پاسارگاد بود.

بی تردید یکی از اثرات رویداد فرهنگی نوروزگاه، معرفی منطقه به گردشگران بوده است که با برنامه ریزی کارشناسانه، نیاز سنجی سلیقه مخاطب و پتانسیل‌های فرهنگی تاریخی منطقه می‌توان به این مهم دست یافت. از سوی دیگر اجرای برنامه‌های ملی فرهنگی همچون نوروزگاه و برگزاری جشنواره‌هایی از این دست در طول سال می‌تواند منطقه پارسه و پاسارگاد را به عنوان یکی از مناطق پرنشاط کشور معرفی کند که علاوه بر جاذبه‌های گردشگری، بدلیل برگزاری کثیر جشنواره‌ها و برنامه‌های فرهنگی و مراسم‌های آئینی و سنتی، همواره یکی از مقاصد در اولویت سفر گردشگر به شمار آید.

انگیزه برگزاری آیین نوروزگاه، اقدامی است شایسته در راستای معرفی فرهنگ نیک و زیبای ایرانی، آیینی که به راستی، فرهنگ مهر و دوستی، فرهنگ ارج نهادن به یکدیگر و سپاس از آفریدگار و ستایشگر حقیقت آفرینش است.

از آنجا که سازمان جهانی فرهنگی یونسکو؛ «نوروز» را به برهان برگزاری باشکوه و ملی آن در برخی کشورها از جمله ایران، میراثی جهانی نامگذاری و ثبت نموده است، شایسته و پاییزه است که این جشن کهن و باستانی پاسداری گردد؛ آنچنانکه بر همگان رخ بر تابد که ایران همواره مهد فرهنگ و ادب جهان بوده و خواهد بود.

اجرای فوان نوروزی تفت جمشید و پاسارگاد

هفت سین در پاسارگاد

هفت سین در نوروزگاه تفت جمشید

هاجی فیدروز همراه با اجرای برنامه‌های نمایشی

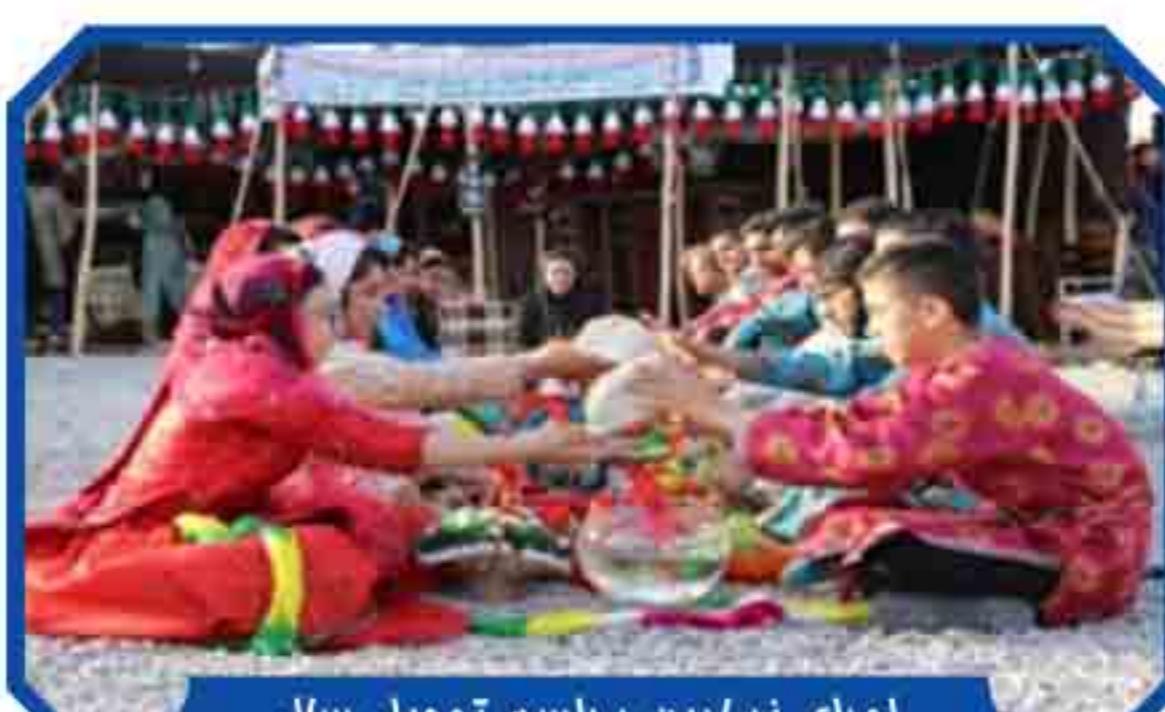
شادمانی و اجرای نمادین مراسم سنتی در عشاير

بازدید "دکتر علی اصغر مومنسان" معاون (دیس چمهور) و (دیس سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری کشور از تفت جمشید

بازدید "دکتر آذری چهارمی" وزیر ارتباطات کشور از تفت جمشید

برپایی دار قالی و گروپ کردن (گروف کردن) نخ
قالی توسط زن و مرد عشاير در تفت جمشيد

برپایی سیاه چادر عشايری جهت نوروزگاه در تفت جمشيد

اهمای نمادین هرفه نمد مالی در میان عشاير،
در نوروزگاه تفت جمشيد

بازدید مسئولان از پاسارگاد در نوروز

ایاب و ذهاب مسافران نوروزی در پاسارگاد

فصل دوم پیگردی و آوار برداری تل تخت

حمدیدرضا کرمی و فرهاد زارعی کردشولی
کارشناس ارشد باستان‌شناسی پایگاه میراث جهانی پاسارگاد

از مهمترین اهداف آوار برداری و خواناسازی ساختارهای خشته و لاشه سنگی است که در کاوش های پیشین نمایان شده بودند ولی به دلیل عدم حفاظت مجدداً تخریب شده و آوار روی آنها را پوشانده است.

همچنین انجام برنامه های حفاظتی و طراحی یک مسیر بازدید مناسب برای گردشگران از اهم برنامه های پس از آوار برداری ساختارهای معماري خواهد بود.

در فصل جاری اولویت مرحله دوم خواناسازی و آوار برداری ساختارهای معماري تل تخت شامل بخش جنوبی تختگاه و بخش مرکزی است که در این بخش ها مجموعه ای از ساختارهای معماري خشته و لاشه سنگی و چند آبریز دفع باران قرار دارد که هم اکنون به صورت آوار در آمده است. کار خواناسازی و آوار برداری از بخش جنوبی و در ادامه دیوار جنوبی خیابان ۱۳ آغاز شد و در این بخش ساختار خشته به درازای ۴۰ متر آوار برداری و خواناسازی شد. دیوید استرونax که در دهه ۴۰ خورشیدی این بخش را کاوش کرده بود سرتاسر این ساختار را یک دیوار تعریف کرده و در نقشه خود نیز این دیوار را به صورت یکپارچه نشان داده است. اما در برنامه آوار برداری حاضر چند فضای معماري به صورت اتافک کوچک و مستطیل شکل نمایان گردید که بسیار قابل توجه می باشد و می تواند نقشه جدیدی را در این بخش از تختگاه در اختیار پژوهشگران قرار دهد. بخش شرقی تختگاه نیز آوار برداری و خواناسازی شد و آبریز سنگی دفع باران نیز لایروبی و پاکسازی شد تا بتوان آب حاصل از بارندگی بخش جنوبی و شرقی صفحه را به وسیله آن به بیرون از تختگاه هدایت کرد.

برنامه خواناسازی و آوار برداری ساختارهای معماري در بخش مرکزی تختگاه نیز ادامه خواهد یافت و پس از مستندنگاری و تهیه نقشه و عکسبرداری هوایی، بدون درنگ برنامه حفاظت از ساختارهای معماري انجام خواهد شد.

وضعیت دیوار سراسری هنوبی تختگاه که بقشی از آن در سال گذشته آوار برداری و حفاظت شده است

ادامه آوار برداری و خواناسازی دیوار هنوبی در کناره فیابان ۱۳۹۶

دیوار فشتی مربوط به یکی از آثارهای نمایان شده
دون دیوار سراسری مربوطی تختگاه

وضاحت آبریز منوبی تختگاه پس از لایروبی و
آوازبزداری ساختارهای شرقی تختگاه

فصل دوم کارگاه حفاظت از آبراهه های باغ شاهی پاسارگاد

فتانه شهروند

کارشناس پایگاه میراث جهانی پاسارگاد

قدیمی ترین بقایای باغ سازی ایرانی (مادر باغ های ایرانی) در مجموعه میراث جهانی پاسارگاد باغ شاهی یا سلطنتی نامیده شده است. این باغ شامل مجموعه ای از کاخ ها و کوشک ها به همراه جوی های سنگی و گلی بوده که آثار کمی از آن ها باقی مانده است. در خرداد ماه سال ۱۳۹۶ فاز اول ساماندهی و مرمت آبراهه های باغ شاهی با رویکرد حفاظت از ماسه سنگ های آن پس از ۱۰ سال وقفه در امر حفاظت و مرمت آثار مجموعه آغاز شد و ۵۰ متر از مسیر آبراهه با همکاری استاد کاران حفاظت سنگ در محوطه تخت جمشید و با بکارگیری آموزش هیئتی متشكل از نیروهای فنی و کارشناس در پاسارگاد تا پایان آبان ماه ادامه یافت. فاز دوم ساماندهی و مرمت آبراهه های باغ شاهی از فروردین ماه ۱۳۹۷ شروع و تا پایان شهریور ادامه خواهد یافت.

آزاد سازی بلوك ها و مذف فاك های پيرامون

شستشوی قطعات

وصلی قطعات

کارگاه حفاظت و مرمت ستون‌های کاخ آپادانا با استفاده از مواد و مصالح نوین مرمتی

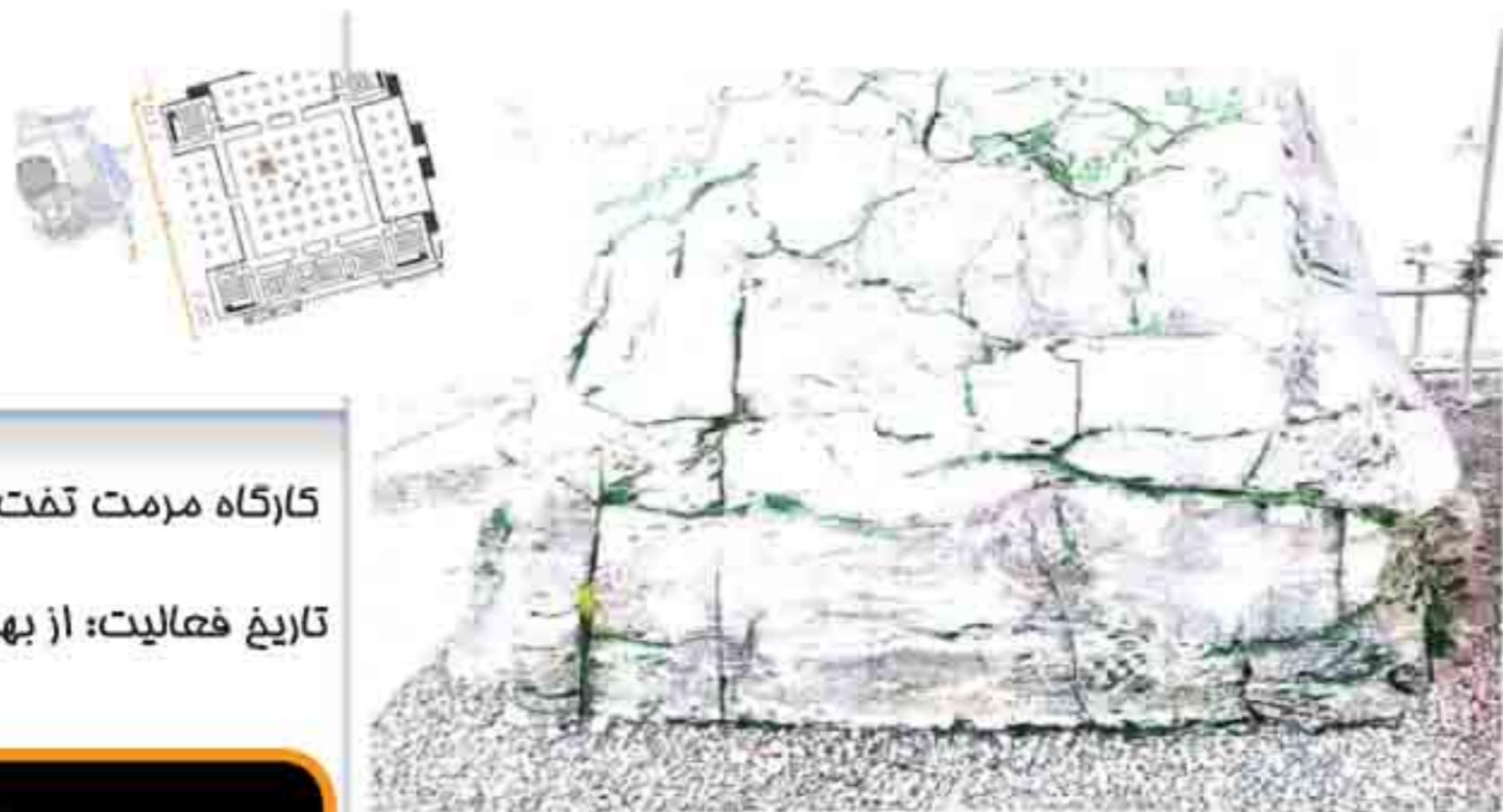
شهرام رهبر

کارشناس ارشد حفاظت و مرمت پایگاه میراث جهانی تخت جمشید

پروژه حفاظت و مرمت پایه ستون‌های کاخ آپادانا طبق برنامه‌های از پیش تعیین شده از سال گذشته آغاز و هم اکنون در حال انجام است. این پروژه باهدف حفاظت، استحکام بخشی و جلوگیری از فرسایش آثار و بقایای سنگی در کاخ آپادانا برنامه‌ریزی شده است. پایه ریزی مباحثت فنی این طرح با برگزاری کارگاه استحکام بخشی بقایای سنگی کاخ هدیش شکل گرفت. کارگاه آموزشی کاخ هدیش در سال ۱۳۹۰ با حضور متخصصین و کارشناسان فنی مرمت در کاخ هدیش برگزار شد. در کارگاه مذکور با حضور و تلاش مشترک متخصصین ایرانی و ایتالیایی، روش بهینه استفاده از مصالح جدید پایه آهکی (لدان) مورد بررسی و آزمایش قرار گرفته که نتایج حاصله در گزارش‌های فنی قابل مشاهده و بررسی است. با استفاده از نتایج به دست آمده در کاخ هدیش و دیگر بخش‌های مجموعه که با مواد غیر سیمانی کارشده است، طرح حفاظت و مرمت پایه ستون‌های کاخ آپادانا توسط دفتر حفاظت و مرمت طرح ریزی شد. با توجه به شرایط اقلیمی منطقه و محدودیت‌های فنی، زمان اجرای این ملاط از لحاظ دما و رطوبت فصل بهار و نیمه اول پاییز در نظر گرفته شد. مطالعات پیرامون این پروژه از یک سال پیش آغاز و از فروردین ماه ۱۳۹۷ اجرایی شد.

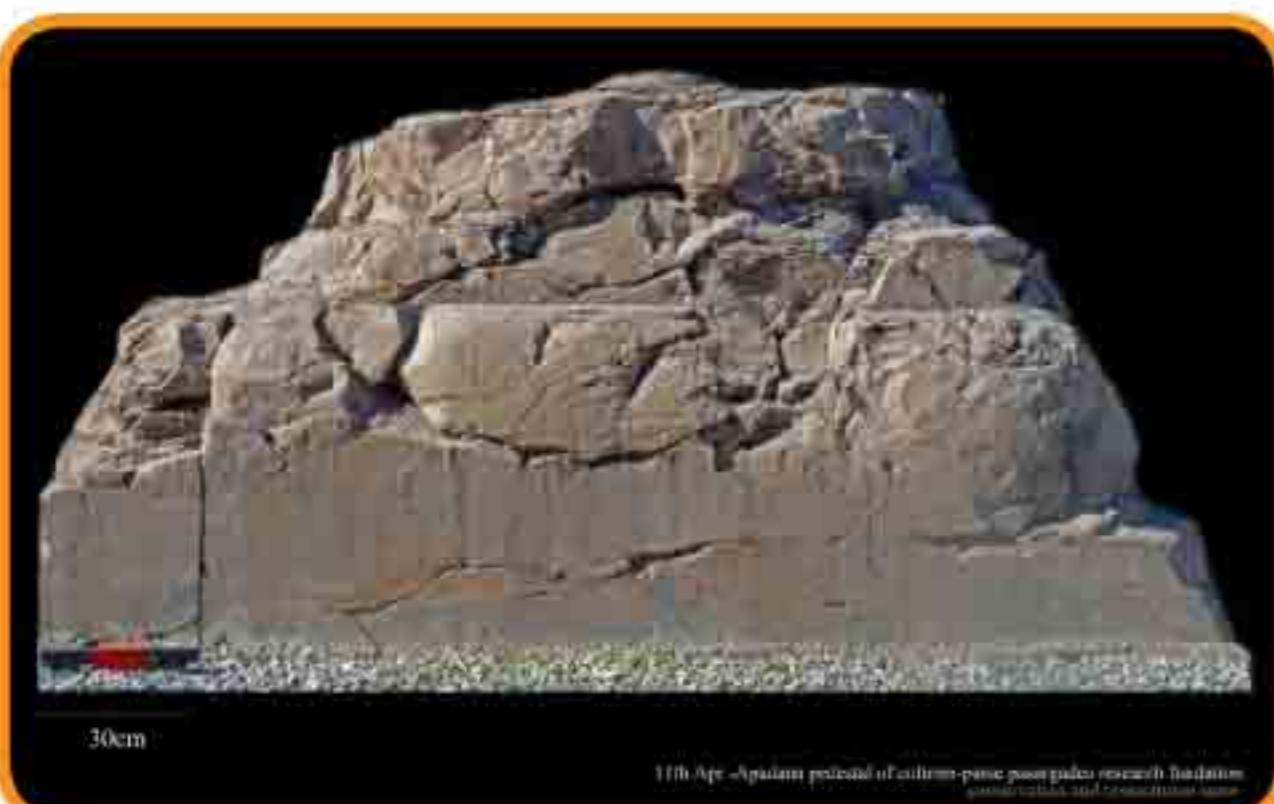
مراحل کار عبارت است از: تجهیز کارگاه، پاکسازی، ملاط‌گذاری و آبدھی به سطوح ملات.

در گزارش‌های فنی به طور دقیق‌تری در مورد ترکیبات و جزئیات عمل آوری و شیوه اجرای مصالح شرح داده شده است. به طور کلی مخلوطی از مواد پر کننده مانند پودر سنگ (سنگ‌های مشابه و پودر الک شده) و ماسه‌بادی یا ماسه رودخانه به همراه پودر چسباننده (مواد پایه آهکی) ترکیب اصلی ملاط مورد استفاده است.

کارگاه مرمت تفت جمشید: ستون قبل از اقدامات مرمت و حفاظت

تاریخ فعالیت: از بهمن ماه سال ۹۶ تا فرداد ماه سال ۱۳۹۷
همچنان ادامه دارد

بازدید دکتر مونسان معاون رئیس جمهور و رئیس سازمان میراث فرهنگی کشور و هیأت همراه از کارگاه‌های مرمت تفت جمشید
(نمونه موردی: کارگاه مرمت آپادانا و توضیمات مدیر گروه)

مراحل کار:

در این فرآیند مرمت ابتدا شکاف‌ها، ترک‌ها و حفره‌ها با روش مکانیکی تمیز کاری می‌گردد، سپس بخش‌های تمیز کاری شده با آب تصفیه شده و آب مقطر شستشو می‌شود. در ادامه، ترک و شکاف‌ها با ملاط مناسب پرشده و در صورتی که بخشی از ته ستون به تزریق مواد چسباننده (مواد مرمتی) نیاز داشته باشد، عملیات تزریق مواد مرمتی نیز انجام می‌شود. انتخاب مواد مرمتی و نحوه تزریق آن به شرایط محل آسیب‌دیده بستگی دارد. طبق دستور العمل فنی، جهت گیرش بهتر و به دست آمدن سطحی مناسب با سطوح اثر مورد مرمت و در نظر گرفتن مبانی نظری مرمت، آبرسانی و اصلاحات در چندین مرحله انجام می‌گردد.

حدود ۴۰ روز بین ۱ تا ۴ نفر در کارگاه آپادانا حضور فعال داشته‌اند. هم‌اکنون بیش از ۹۰ درصد کار حفاظت، و مرمت ته ستون انجام و طی چند روز آینده کار حفاظت و مرمت آن به اتمام می‌رسد. لازم به ذکر است مواد و مصالح مورد استفاده در عملیات حفاظت و مرمت این ته ستون از مواد برگشت‌پذیر با پایه آهکی است و این مواد ازلحاظ فیزیکی با جنس سنگ آهک بسیار همگن است.

برای ساخت اسکلت سایه بان کارگاه، سازه‌ی موقت فلزی طراحی و اجرا شد به گونه‌ای که با شرایط محیطی و اقلیمی سازگار باشد. این سازه در برابر بادهای شدید مقاومت دارد و از طرفی مرمتگران به راحتی می‌توانند در زیر سایه بان اقدامات حفاظتی و مرمتی را انجام دهند. همکاران گروه مرمت کارگاه آپادانا متشکل از کارشناسانی با گرایش‌های مختلف است. اعضای گروه مرمت عبارت‌اند از: سید عبدالجید عابدی - کارشناس معماری و ارشد مرمت بنای‌های تاریخی، سید یوسف نجات - استاد کار مرمت تخت جمشید، حسن خسروی - کارشناس ارشد مرمت آثار تاریخی - مریم فراست کارشناس ارشد باستان‌شناسی، سونیا طیبی کارشناس مرمت آثار تاریخی و ارشد باستان‌سنجی، محسن قاسمی نژاد کارشناس موزه‌داری و ارشد مرمت آثار تاریخی و سرپرست گروه شهرام رهبر - کارشناس مرمت آثار و ارشد مرمت بنای‌های تاریخی.

در پایان لازم است از تمامی همکاران پایگاه تخت جمشید از جمله جناب آقایان امین محمودزاده - معاون پژوهشی وقت، آقای مسعود رضایی منفرد مدیر پیشین پایگاه، واحد حراست و کارکنان رحمت‌کش یگان حفاظت و همچنین واحد حسابداری - کارپردازی و کارگران فنی گروه حفاظت و مرمت تشکر ویژه داشت. این اقدام و اقدامات مشابه با حمایت‌های همه‌جانبه دکتر حمید فدایی مدیر پایگاه پاسارگاد و سرپرست محوطه میراث جهانی تخت جمشید همچنان در حال انجام است.

نمونه‌سازی پیش از اجرای ملات جهت انتخاب ترکیب مناسب ازلحاظ آنک، بافت و استحکام موردنیاز ملات

کارگاه‌های آموزشی حفاظت از سنگ در مجموعه میراث جهانی پاسارگاد

موضوع آموزش و آشنایی با علم روز و آخرین متدهای کار در حوزه حفاظت و مرمت بنای تاریخی، همواره از اولویت‌های پایگاه‌های میراث فرهنگی ملی و جهانی بوده است که مجموعه های تخت جمشید، پاسارگاد و نقش رستم نیز از این قائله مستثنی نیستند. حضور چندین دوره کارشناسان ایتالیایی در محوطه پاسارگاد و برگزاری کارگاه‌های آموزشی مرمت سنگ، بیانگر اهمیت امر آموزش در راستای آشنایی کارشناسان، استاد کاران و کارآموزان مجموعه به منظور حفاظت و مرمت هر چه بهتر و اصولی‌تر بوده که برگزاری این دوره‌ها نتایج بسیار خوبی را به همراه داشته است.

همزمان با راه اندازی کارگاه‌های مرمت سنگ در محوطه های تخت جمشید و نقش رستم، یک سری آموزش‌های علمی و عملی روز در حوزه حفاظت و مرمت برای دو مجموعه یاد شده در راستای تقویت سطح آگاهی علمی و هماهنگی بیشتر بین کارشناسان و نیروهای فنی عهده دار حفاظت، در پاسارگاد برگزار گردید. در این کارگاه آموزشی که به مدت دو هفته و در اردیبهشت ماه سال جاری برگزار شد، روش‌های استحکام بخشی و مرمت سنگ بر مبنای تجاری که پیش از این توسط هیئت ایتالیایی به کارشناسان پاسارگاد ارائه گردیده بود به کارآموزان آموزش داده شد. در طول دوره آموزشی کارآموزان ضمن آشنایی با مصالح جدید مرمتی، اصل "کمترین مداخله برای دستیابی به بهترین بهره وری را در استحکام بخشی و مرمت بلوک‌های سنگی" تجربه نمودند.

نمای کلی از کارگاه آموزشی حفاظت بلوک‌های سنگی
فندانسیون تالار کاخ افتصاصی

دسته بندی قطعات جدا شده بلوک‌های سنگی
فندانسیون تالار کاخ افتصاصی

قطعه‌یابی بخشی های جدا شده بلوک‌های سنگی
فندانسیون تالار کاخ افتصاصی

استهکام بخشی قطعات جدا شده بلوک‌های سنگی
فندانسیون تالار کاخ افتصاصی (با ملات پایه آهکی)

پاکسازی نهایی قطعات جدا شده بلوک‌های سنگی
فندانسیون تالار کاخ افتصاصی

ملات گذاری برای وصلانی قطعات بلوک‌های سنگی
فندانسیون تالار کاخ افتصاصی

تحلیل آمار بازدید گردشگران نوروز ۹۷ نسبت به سال های پیشین

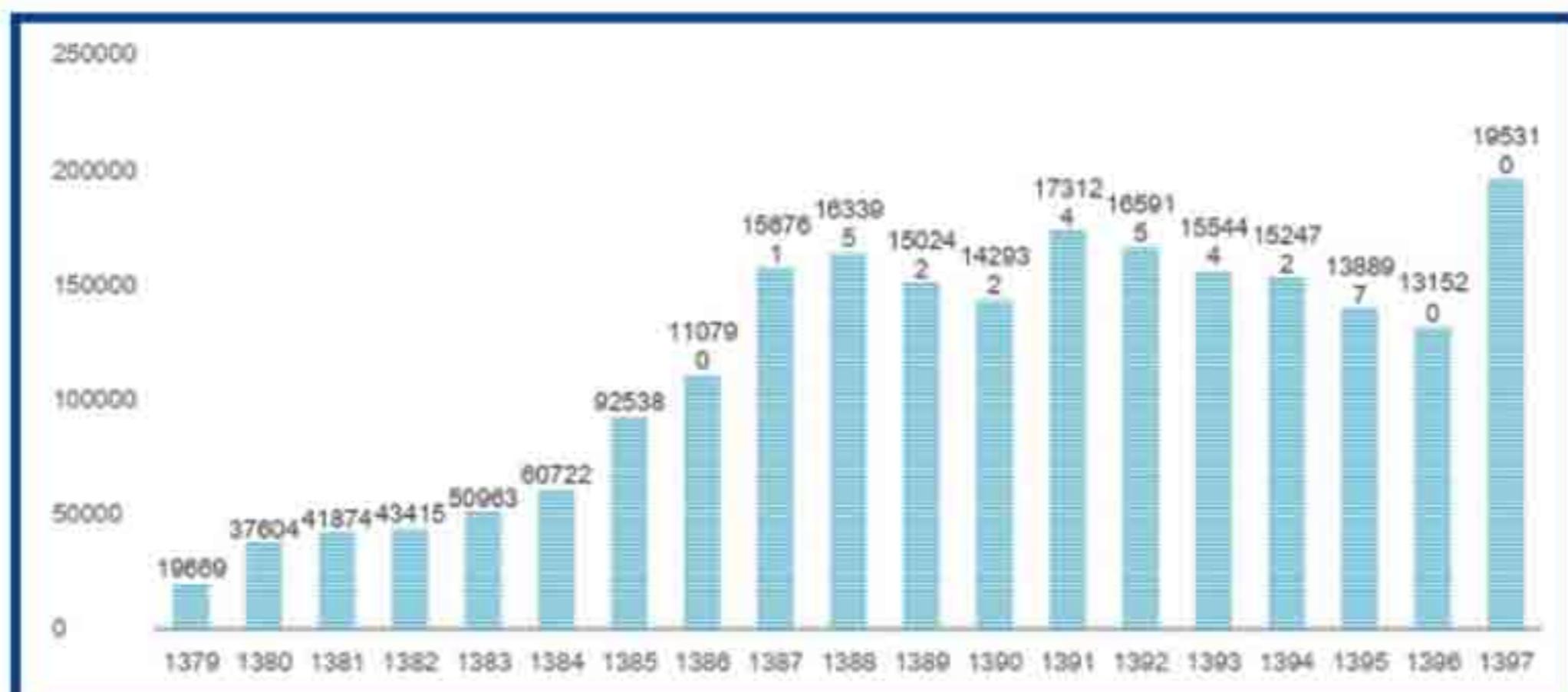
فرزانه گرامی

کارشناس پایگاه میراث جهانی پاسارگاد

تقریباً نیمی از گردشگران مجموعه میراث جهانی پاسارگاد، در نوروز از این محوطه جهانی بازدید می کنند. این مجموعه جهانی در نوروز ۱۳۹۷ میزبان تعداد ۱۹۵۳۱۰ نفر گردشگر بود که در مقایسه با تعداد گردشگران ۱۸ سال قبل رکورد دار است. آمار بازدید گردشگران در سال ۱۳۹۷ نسبت به سال قبل ۴۸/۵ درصد و نسبت به پربازدیدترین سال (سال ۱۳۹۱ ۱۲/۸ درصد افزایش داشته است.

نصب تابلوهای کیلومتر شمار پاسارگاد در مسیر آباده به شیراز و شیراز به آباده، در افزایش آمار بازدید گردشگران بسیار حائز اهمیت بوده است.

ارتباط معناداری از لحاظ روزهای تعطیل رسمی و میزان بازدید وجود دارد. بر اساس این رابطه پر بازدیدترین روز سال چهارم فروردین ماه و کم بازدیدترین روز ۱۳ فروردین است. میانگین بازدید روزانه نوروز ۱۳۹۷ تعداد ۱۵۰۲۴ نفر است.

بن خانه (کعبه زرتشت)

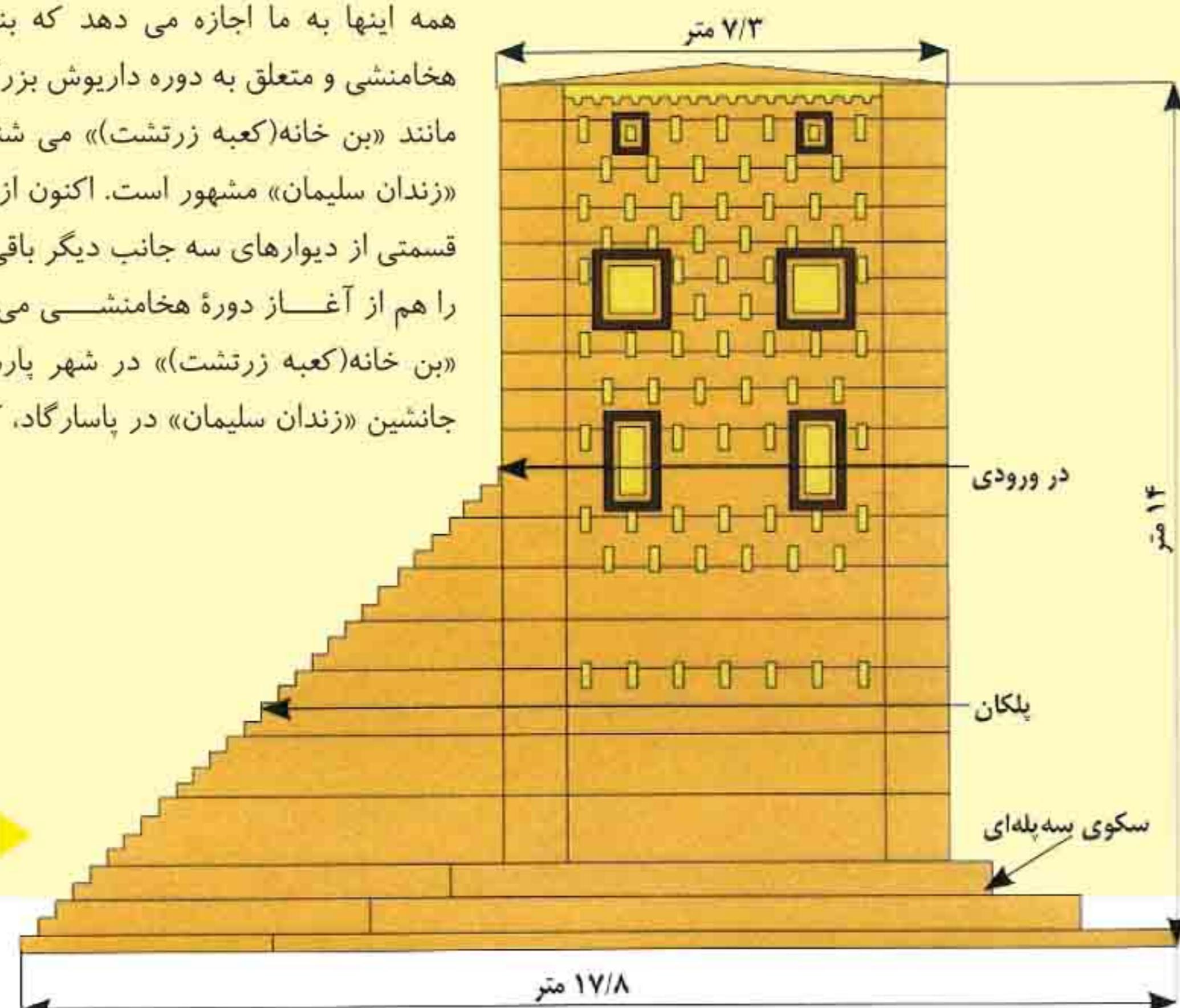
گزیده‌ای از کتاب شرح مصور نقش رستم فارس
به قلم علیرضا شاپور شهریاری

در محوطه نقش رستم، رو بروی کوه، بنای سنگی چهار گوش و پله داریست که اصطلاحاً "کعبه زرتشت" نام گرفته است. این وجه تسمیه بسیار جدید و غیر علمی است، و از صد و پنجاه سال بیشتر عمر ندارد. پیش از آن نام محلی اش "کرنای خانه" یا "نقاره خانه" بود، و از آغاز سده نوزدهم اروپاییان آن را دیده و بخاطر اینکه درونش از دود سیاه شده بود، آنرا بنای ویژه پرستش آتش شمرده اند، و چون زرتشیان را به اشتباه "آتش پرست" می‌خوانند، بنا را هم بدانان نسبت داده "آتشگاه زرتشیان" می‌دانستند. ایرانیان که تازه به شناخت آثار تاریخی خود آغاز کرده بودند، این تعبیر فرنگی را هم از اروپاییان پذیرفتهند، و از سوی دیگر چون شکل بنا مکعبی بود (دران زمان هنوز پای بنا حفاری نشده بود و بلندیش بسیار کمتر بود) و سنگ‌های سیاهی که در زمینه سفید دیوارهای آن نشانده شده، یادآور "سنگ سیاه" کعبه مسلمانان بود، آن را "کعبه زرتشت" خوانند. اکنون دانسته شده که در دوره ساسانی، نام بنا ظاهرآ "بن خانک" - خانه اصلی - بنا آمد است؛ از این اصطلاح در سنگ نبشته کرتیر (mobdatan) موبد ایران در حدود ۲۸۰ میلادی منقول بر دیوارهای بنا آمده است؛ از این در دوره‌های پیشتر، هیچ آگاهی نداریم. در اینکه "بن خانه (کعبه زرتشت)" از دوره هخامنشی است هیچ تردیدی نمی‌توان کرد و همه قرائن گواهی می‌دهد که در آغاز عهد هخامنشی ساخته شده است. بکار بردن سنگ‌های سیاه در زمینه سفید، از مشخصات معماری پاسارگاد، پایتحت کوروش بزرگ است. بسته‌های دم چلچله‌ای بیشتر به دوره داریوش و خشایارشا تعلق دارند و شیوه "قاب نما کردن" سنگها از اوایل دوره تخت جمشیدی شناخته اند. در و درگاه ورودی بنا همانند در و درگاه آرامگاه‌های هخامنشی است که بهترینشان را در آرامگاه داریوش داریم.

طرز چیدن سنگها - بدون نظم و بدون ملاط - نیز نخستین قسمت‌های سکوی تخت جمشید را که در زمان داریوش ساخته شده را بیاد می‌آورد. بویژه: سنگ بزرگی که در دیوار جنوبی تخت جمشید کار گذارده اند و بر روی آن چهار کتیبه از داریوش بزرگ منقول است، تقریباً درست به اندازه سنگ‌هایی است که بر سقف "بن خانه · کعبه زرتشت)" نهاده اند.

همه اینها به ما اجازه می‌دهد که بنای مورد بحث را از آغاز دوره هخامنشی و متعلق به دوره داریوش بزرگ بدانیم. یک بنای دیگر، درست مانند «بن خانه (کعبه زرتشت)» می‌شناسیم که در پاسارگاد است و به «زندان سلیمان» مشهور است. اکنون از این بنای اخیر فقط دیوار غربی و قسمتی از دیوارهای سه جانب دیگر باقی مانده. «زندان سلیمان» را هم از آغاز دوره هخامنشی می‌دانند و معمولاً معتقدند که «بن خانه (کعبه زرتشت)» در شهر پارسه توسط داریوش ساخته شد تا جانشین «زندان سلیمان» در پاسارگاد، که کوروش ساخته بود، شود.

ابعاد بن خانه (کعبه زرتشت)

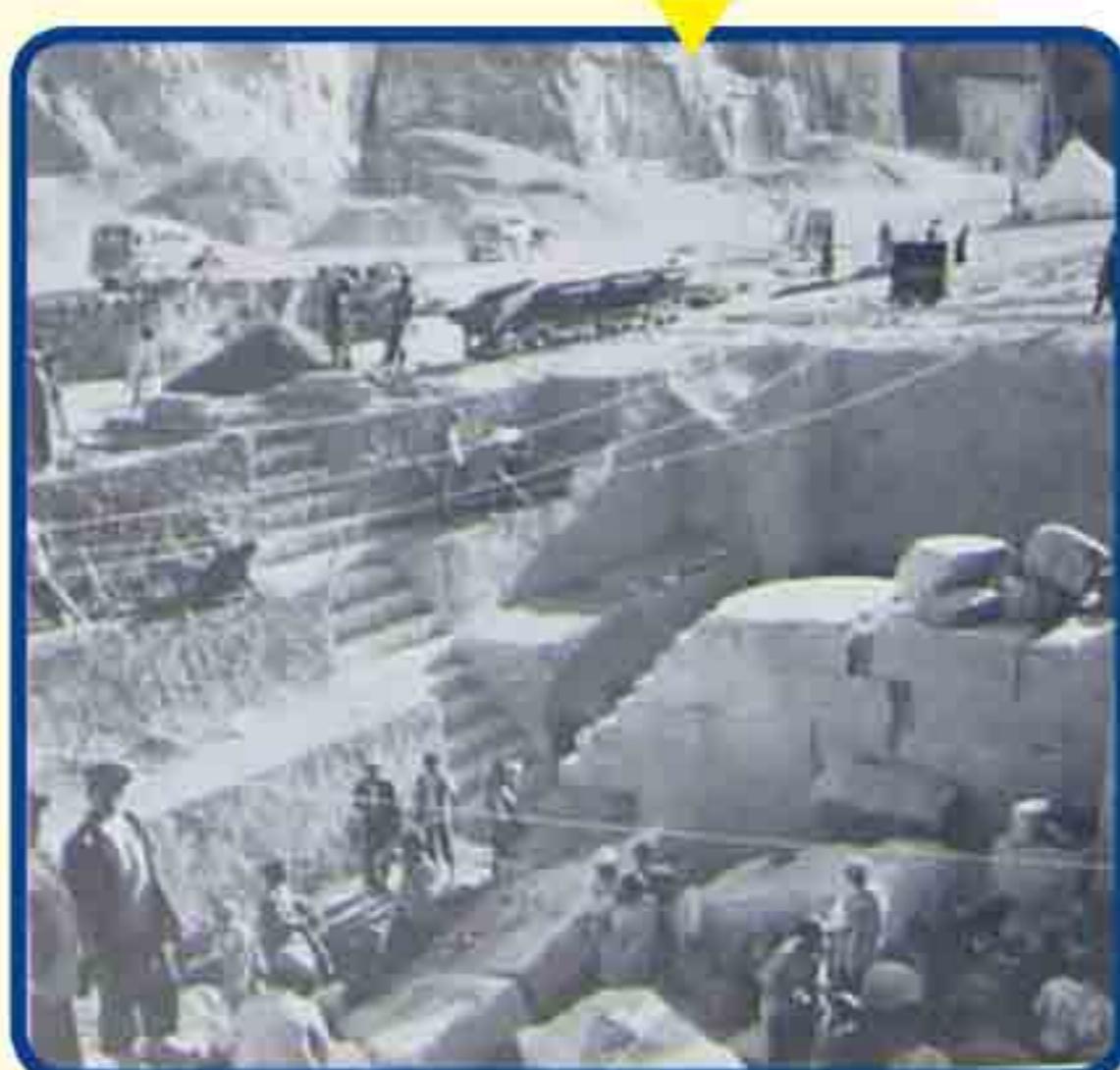
عکس هوایی از بن فانه (کعبه زرتشت)
هنگام عملیات باستان شناسی

کاوشهای باستان شناسی دانشگاه
شیکاگو در بن فانه (کعبه زرتشت)

بن فانه (کعبه زرتشت)

ممل کتیبه های بن فانه (کعبه زرتشت)

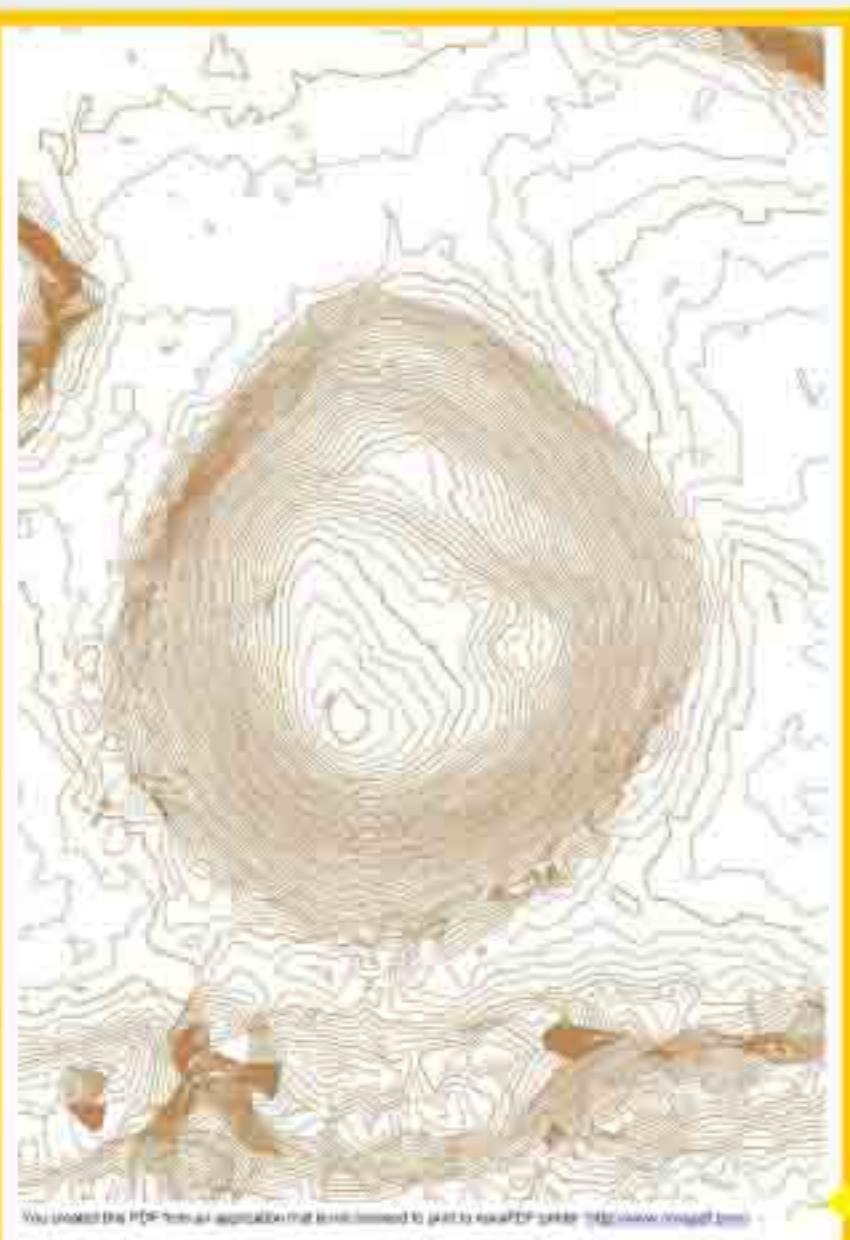
فصل اول بررسی و تهیه نقشه باستان شناسی دشت مرودشت (شهر پارسه)

وحید بارانی، علی احمدی، علی اکبر صادقی
کارشناس ارشد باستان‌شناسی پایگاه میراث جهانی تخت جمشید
با همکاری: وحید یونسی، پیگاه منوچهری

و در پایان با توجه به پراکنش نسبتاً فراوان محوطه های باستانی در دشت مرودشت، با تهیه نقشه های GIS و نیز پیوست این نقشه ها با یکدیگر می توان اقدام به تهیه یک نقشه منسجم باستان شناسی نمود که در نتیجه به شناخت بهتر و بیشتر الگوهای استقراری در این ناحیه منجر می شود.

برای شناسایی آثار از دو روش بررسی پیمایشی ساده و مطالعات کتابخانه ای استفاده شد. پس از شناسایی تمام اطلاعات آن شامل عکس، توپوگرافی، تهیه کروکی اثر، تهیه گزارش، مکان یابی اثر و برداشت پلان انجام شد. در دسته بندی داده ها از نرم افزار GIS استفاده شده است. در این پژوهش به منظور تکمیل پرونده های هر اثر و محوطه از داده هایی شامل تصاویر از چهار جهات اصلی، تصاویر آسیب ها، عوارض های جانبی، نقشه توپوگرافی، و با کمک پرواز های هوایی (پهپاد) توپوگرافی منطبق بر ارتوфتو برداشتی به روش فتوگرامتری برد کوتاه، عکس های تخت (ortho photo)، مدل ارتفاعی (Dem) استفاده شده است. در طول بررسی و شناسایی به منظور تهیه نقشه باستان شناسی در فصل اول یا بازنگری این محوطه ها تعداد ۲۰۷ محوطه در دشت میان کوهی این حوزه در حریم یک و دو و قسمت کمی از حریم سه مجموعه جهانی تخت جمشید به دست آمده، که گزارش هر کدام جداگانه ارائه شده است. شایان ذکر است بیشتر محوطه های که در این بررسی ثبت ملی نشده، گزارش کامل آنها برای آماده سازی و ثبت ملی انجام شده است.

فارس یکی از مهمترین استان‌های ایران از لحاظ مطالعات باستان‌شناسی است. و تاریخ فعالیت‌های فرهنگی استان در این منطقه از دوره پارینه‌سنگی میانه تا دوران اسلامی هست. فراوانی نسبی آب رودهای دائمی و همچنین وجود خاک حاصلخیز از عوامل مهم در شکل‌گیری استقرارهای متعدد بوده است. رودهای کر و سیوند از جمله رودهای مهم در این استان به شمار می‌رود که از جمله عامل‌های بنیادی در ایجاد استقرار گاههای مختلف در حوضه خود است. پژوهش و تحقیق حاضر بررسی و شناسایی و شناخت کلی توالی گاهنگاری و تهیه نقشه باستان‌شناسی داشت مرویدشت و حوزه رودخانه کر و پلوار در استان فارس است، که به عنوان یکی از مهمترین کانون‌های اصلی پژوهش‌ها و مطالعات باستان‌شناسی است. داشت مرویدشت با پیشینه‌های مطالعاتی متعدد توسط پژوهشگران و باستان‌شناسان و هیات‌های مشترک ثبت گردیده است. هر چند هدف هر کدام از پژوهشگران، بررسی و شناسایی محوطه‌های مورد مطالعه و تخصصی بوده است، لذا از مهمترین اهداف این گروه، تهیه نقشهٔ کامل باستان‌شناسی شهر پارسه و شهرستان مرویدشت به منظور تکمیل نقشهٔ باستان‌شناسی کشور، و بررسی و شناسایی محوطه‌ها در کل شهرستان با توجه به اهمیت حوزه رودخانه کر و داشت مرویدشت از لحاظ باستان‌شناختی و جمع آوری داده‌های باستان‌شناسی (سفال، ابزار سنگی و...) بر روی محوطه‌ها به منظور تکمیل بانک اطلاعاتی پایگاه میراث جهانی تخت جمشید خواهد بود.

تصویر توپوگرافی منطبق بر ارتووفتو پرداشتی به روشن فتوگرامتی برد

ردیف	نام اثر	تعداد کلی	تعداد محوطه های ثبتی	تعداد محوطه	موقعيت
1	ئىيە و محوطه	79	46	33	پراكنىگى در تمام دشت
2	گورستان	56	28	28	پراكنىگى در دامنه كوه رحمت و حسین
3	شار و يناھىگاه صخراھ ابى	29	5	24	پراكنىگى در كوه رحمت و بيشترین در كوه حسین
4	معدن	16	8	8	پراكنىگى در دامنه كوه رحمت و حسین
5	يىنا	12	8	4	پراكنىگى در تمام دشت
6	يل و يند	5	1	4	در هسيير رودخانه سىبولد
7	كتىيە	3	3	-	در دامنه كوه رحمت و حسین و سىبولد
8	مجموعە جاه سنگى	2	2	-	دامنه كوه رحمت و حسین
9	مسير و راه	2	1	1	سىبولد و كوه رحمت
10	قلات	2	-	2	در دامنه كوه حسین نقش رسم و تخت چمشيد
11	هالون سنگى	1	-	1	كوه انجیرىك سىبولد
12	نقش برجسته	1	1	-	دامنه كوه حسین نقش رسم

Prepare and Study the Archeological Map of Marvdasht Plain (Parsa City)

Vahid Barani/ Ali Ahmadi/ Aliakbar Sadeghi

In partnership with: Vahid Younesi/ Pegah Manoochehri

Fars is one of the important provinces of Iran according to archeological studies. Cultural activities of this province have been started since middle Paleolithic age till Islamic age. Plenty of rivers, as Kor and Sivand, which are the main rivers of the province, and its fertile land are the fundamental factors of inhabitant and life in Fars. The recent study is to investigate and identify the chronology progression and outline the archeological plan of Marvdasht plain and Kor and Pulvar district in Fars province that is one of the main places for archeological researches and studies. One of the aims of the research is to provide the archeological map of Parsa city in order to complete the archeological map of Iran and to study and identify the whole areas according to the importance of Marvdasht plain and Kor river district from archeological point of view and to gather archeological data (pottery, stone tools and etc.) in order to complete the Persepolis data bank.

Because of the vast dispersion of the archeological sites in Marvdasht plain, a coherent map can be provided by attaching GIS maps to each other; this will result in a better understanding of the inhabitation patterns. Dispersion of the archeological sites of Marvdasht refers back to the pre-history and history ages.

It seems that a large number of the archeological sites have been damaged or destroyed because of the population and agricultural and construction activities growth. Survey and library research are the methods used for identifying the monuments. After data identification, including topography photo, localizing the monuments and surveying the land have been done. GIS software was used to categorize all the gathered data. In this research, four-dimension photos, photos of damages, lateral effects, topography map, orthophoto and digital elevation model have been used to complete the document of each monument.

نموده تهیه گزارش

تصویر توپوگرافی منطبق بر ارتوفو
برداشتی به روشن فتوگرامتی برد

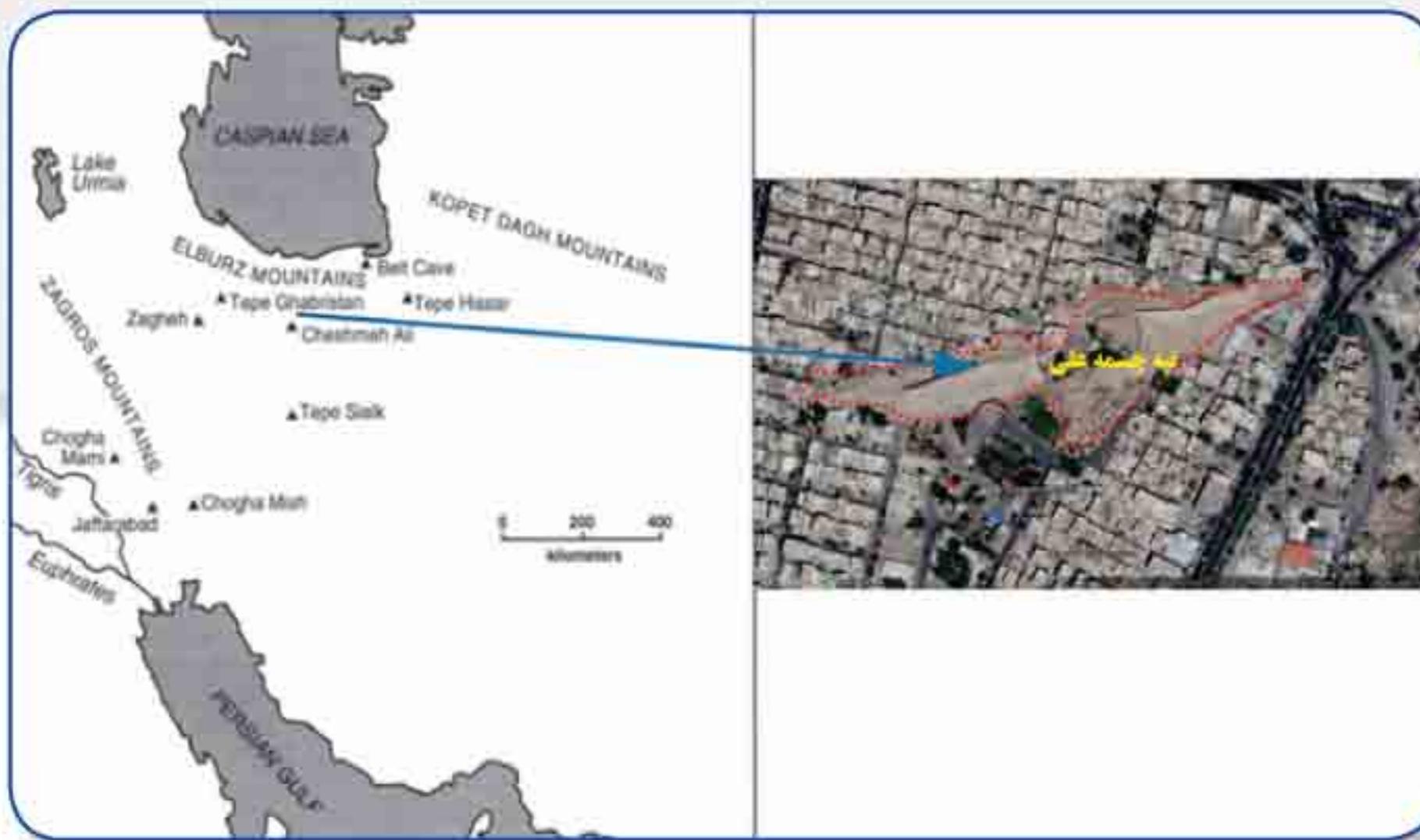
تصویر مدل Dem ارتفاعی ده از مجموعه
مکانهای هل آباد و موقعیت تپه

سفال چشمه علی ری در انبار تخت جمشید

فضل الله حبیبی، ساره جوکار / کارشناس ارشد باستان‌شناسی
شهرزاد زارع / کارشناس تاریخ پایگاه میراث جهانی تخت جمشید

تپه پیش از تاریخی چشمه علی در دامنه های جنوبی ارتفاعات البرز در دشت ری، در ارتفاع ۱۰۸۰ متری از سطح دریا با طول جغرافیایی ۵۱ درجه و ۲۷ دقیقه و عرض جغرافیایی ۵۱ درجه و ۲۰ دقیقه در جنوب شرق تهران و شمال شهر ری قرار دارد (علی محمد اسفندیاری: ۱۳۷۸: ۱۵). اریک اشمت در ادامه کاوش هایش در تپه حصار دامغان و برای کشف منشأ فرهنگ آن منطقه، بیش از شش صد متر مربع از محوطه چشمه علی را طی سه فصل متوالی بین سالهای ۱۳۱۳ تا ۱۳۱۵ کاوش کرد که نتیجه آن کشف سه دوره مهم فرهنگی، شامل لایه ها و آثار دوره های اسلامی، اشکانی و پیش از تاریخ بود (شهمیرزادی: ۱۳۸۲: ۳۵۴). هزاران قطعه از اشیایی که اشمت در چشمه علی یافته بود، امروزه در موزه ها و دانشگاه های امریکا و بخش کوچکی از آنها نیز در موزه ایران باستان نگهداری می شود. با درگذشت اشمت در ۱۳۴۳ ش/ ۱۹۶۴، مطالعات وی ناقص ماند و چون رموز شماره گذاری آثار مکشوفه را فقط خود او می دانست، تاکنون کسی موفق به مطالعه آنها نشده و تنها چند گزارش خبری در این باره از وی باقیمانده است. به دلیل اینکه اشمت سالهای قبل تر در تخت جمشید کاوش کرده بود، و تخت جمشید مکانی برای مطالعات باستان شناسی هئیت کاوش های ایشان بود، بنابراین در آن زمان تعدادی از قطعات سفال های چشمه علی را با خود به تخت جمشید برای مطالعات بیشتر آورده بود. پایگاه میراث جهانی تخت جمشید در سال ۱۳۹۶ پروژه ساماندهی و مستند گاری اشیاء باستانی انبار تخت جمشید را شروع کرد؛ در طی این برنامه پژوهشی ۶۶ قطعه سفال متعلق به محوطه چشمه علی ری شناخته شده که مورد ساماندهی و مستند گاری قرار گرفت.

موقعیت تپه چشمه علی

در انبار تخت جمشید (طاق ها) یک جعبه از سفال های تپه چشمه علی ری که طی کاوش های اریک اشمت در سال ۱۳۱۳ خورشیدی برای مطالعات بیشتر به تخت جمشید انتقال داده بود وجود داشت که در راستای طرح ساماندهی و مستند گاری اشیاء باستانی انبار تخت جمشید در زمستان سال ۱۳۹۶ به بانک سفال انتقال داده شد.

بعد از شستشو، کار عکسبرداری سفال های چشمه علی آغاز شد. گفتنی است که هیچ یاداشتی در پاکت این سفال های که نشانگر این باشد که این سفال ها متعلق به تپه چشمه علی و کاوشگر آن اریک اشمت باشد وجود نداشت.

براین اساس با توجه به مقایسه ای این سفال ها با نمونه سفال های نقاط دیگر ایران و همچنین با توجه اینکه سال های کاوش های در تپه چشمه تقریباً مقارن است با سال های کاوش ایشان در تخت جمشید و نوشته پشت سفال ها با کد اختصاری Rch-7028/32 که مسلمان R حرف اول کلمه ری و Ch حرف اول کلمه چشمه علی است بنابراین با توجه به این شواهد احتمال قریب به یقین، حاصل گردید که این سفال ها متعلق به تپه چشمه علی ری، و متعلق به فرهنگ چشمه علی (دوره مس و سنگ) است. با این حساب ۶۶ قطعه سفال متعلق به تپه چشمه علی در انبار تخت جمشید وجود دارد.

از این بین ۴۹ قطعه سفال قرمز منقوش، ۱۵ قطعه سفال نخدودی منقوش و دو عدد سفال نخدودی ساده موجود است که در ادامه به جزئیات این سفال ها پرداخته می شود.

نوشته دو سفال های چشمہ علی تخت جمشید

سفال قرمز منقوش چشمہ علی بیشتر سفال های نوع چشمہ علی است که در انبار تخت جمشید وجود دارد، از ۴۹ قطعه سفال قرمز منقوش ۲۸ قطعه بدن، یک قطعه کف، ۲۰ قطعه لبه را شامل می شود مواد شاموت این سفال ها اکثرا کاه می باشد نقوش اصولا در قسمت بیرونی ظروف و موارد اندک لبه داخلی و قسمت داخلی ظرف را نقش ایجاد کرده اند. و موضوع نقوش اکثرا هندسی شامل خطوط باندی بصورت عمودی و افقی، نقوش مثلثی نقوش به شکل بیضی با خطی در میان آن و نقش زیگزاگی های افقی است و نقوش جانوری مسبک شامل یک جفت حیوان نر و ماده، نقش گیاهی مسبک، و نقش زایل شونده با محلول غلیظ گل اخرب کشیده شده اند. در دو قطعه نمونه سوراخ هایی زیر لبه ظرف ایجاد شده که احتمالاً طنابی از آن عبور میکرده، که جهت دسته برای حمل ظرف سفالی استفاده می شده است.

تصویر کلی سفال های قرمز منقوش چشمہ علی در تخت جمشید

سفال قرمز منقوش

سفال نخودی منقوش

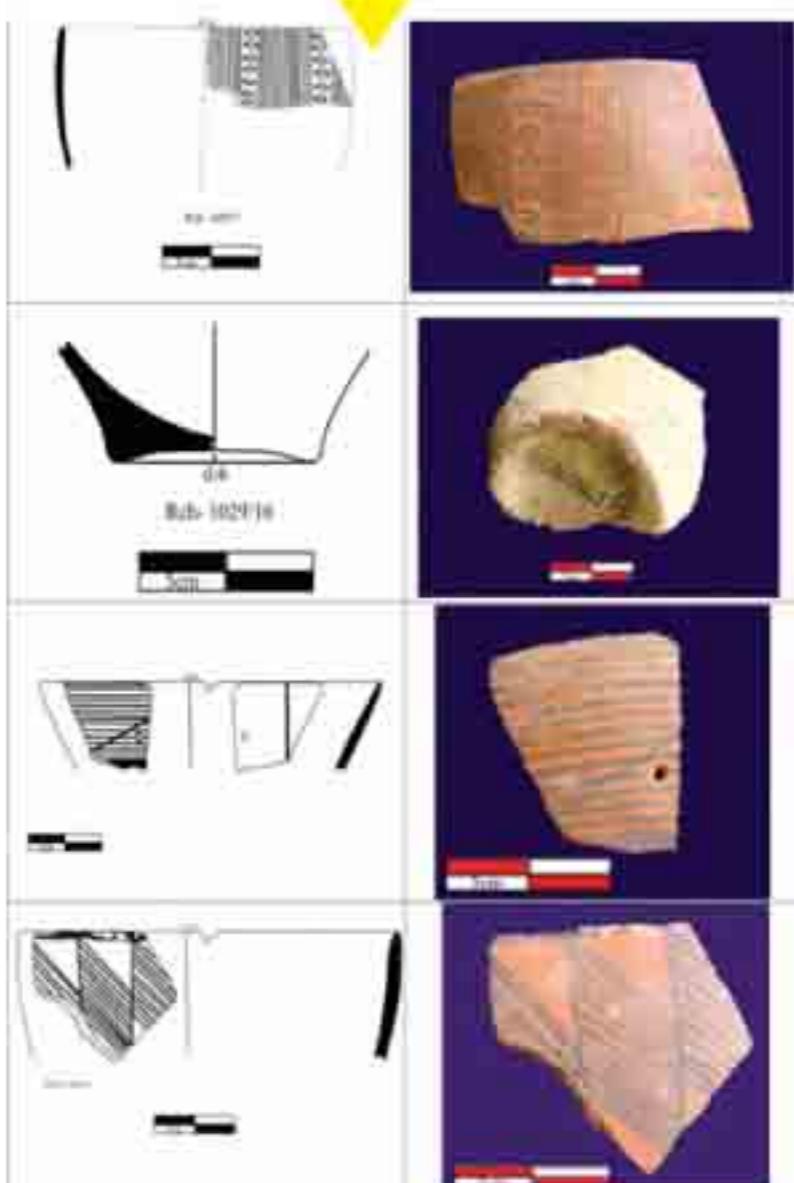
در مجموع ۱۷ قطعه سفال چشمہ علی در انبار تخت را سفال نخودی منقوش شامل می شود، که از این بین ۱۱ قطعه بدن، دو قطعه کف، چهار قطعه لبه را در بر می گیرد. نقش در سفال نخودی بیشتر در قسمت داخلی ظروف و گاهی بیرون ظرف ایجاد شده است. موضوع نقوش این سفال ها اکثرا هندسی شامل نقش نردبانی افقی و شطرنجی است.

سفال نخودی ساده

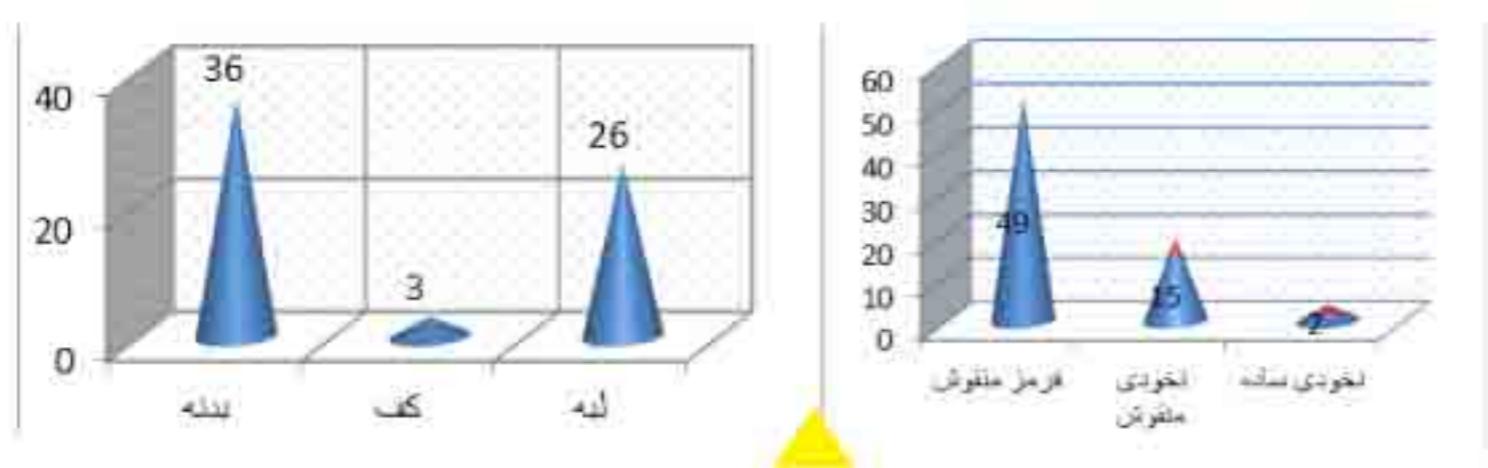
از مجموع ۶۶ قطعه سفال چشمہ علی در ری دو قطعه از سفال نخودی ساده از یک قطعه کف و یک قطعه لبه را شامل می شود. این سفال ها با شاموت کاه و خمیره قرمز و لعاب گلی نخودی هستند.

تصاویر و طرح نمونه های سفال های
چشمہ علی (۱) در تخت جمشید

برآیند

مطالعات نشانگر اینست که سفال های چشمہ علی در انبار تخت جمشید در سه طیف نخودی منقوش، نخودی ساده و سفال قرمز منقوش است. بیشتر این سفال ها مربوط به دوره فرهنگی چشمہ علی و مقارن با دوره مس و سنگ در فلات مرکزی است. این سفال ها سفالی ظریف، دارای نقوش بسیار زیبا و با پوششی قرمز رنگ است که به سادگی از سفال های پیش از خود قابل تمیز است. همین ویژگیهای این نوع سفال ها به علاوه سادگی در شناسایی بررسی های سطحی، سبب شده تا میل به شناسایی آن در باستان شناسان ایرانی افزایش یابد. میلی که عمدتاً بر شناخت زمینه و بافت اجتماعی ظهور آن پیشی گرفته است و شاید همین زیبایی و تکنیک بالای ساخت سفال چشمہ علی است که سبب شده ما تا امروز از کاربرد و نحوه استفاده و طبقه اجتماعی استفاده کننده گان و ساختار اجتماعی جوامع سازنده این نوع سفال تقریباً بی اطلاع باشیم. سفال نوع چشمہ علی گونه های متفاوتی دارد: گونه دارای پوشش قرمز با خمیره قرمز و با فرم کاسه ها و گلدانها عموماً کوچک در شمال مرکزی ایران، گونه ای با خمیره نخودی و پوشش رقیق قرمز در شمال شرق خراسان، و گونه ای که مک کان آن را سفال سیلک II با فرم سیلک I می نامد و در جنوب غربی ترکمنستان و شمال خراسان شناسایی شده است.

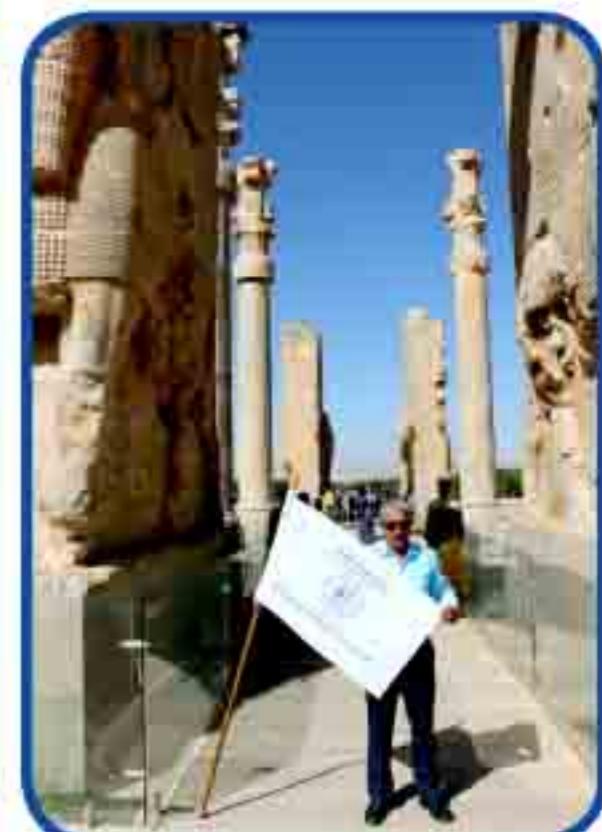
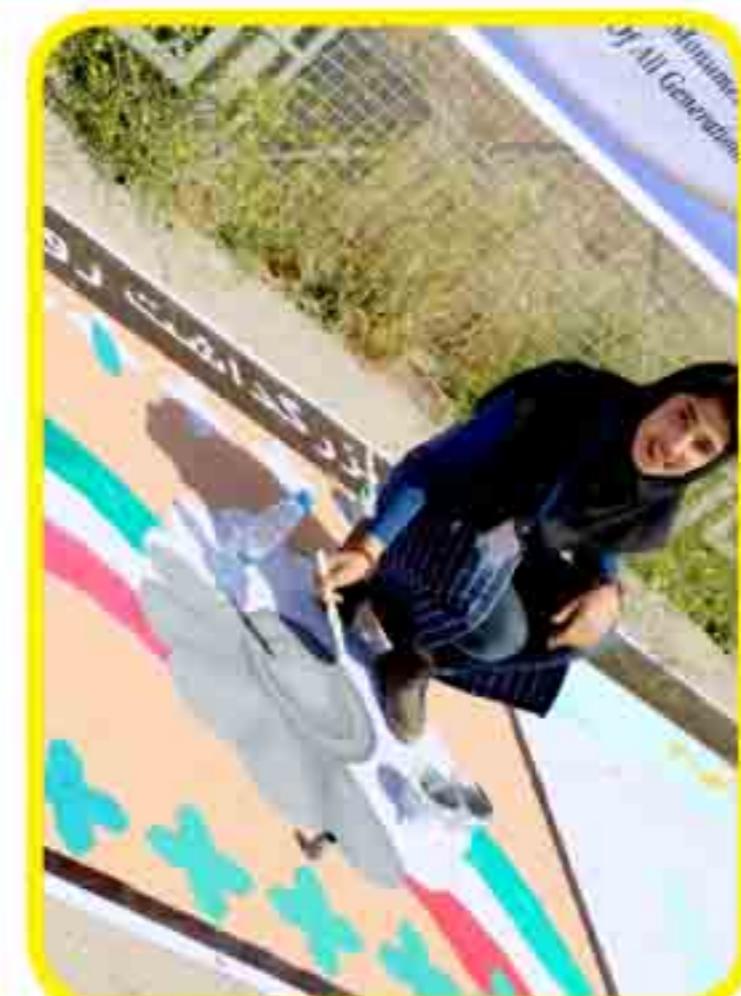

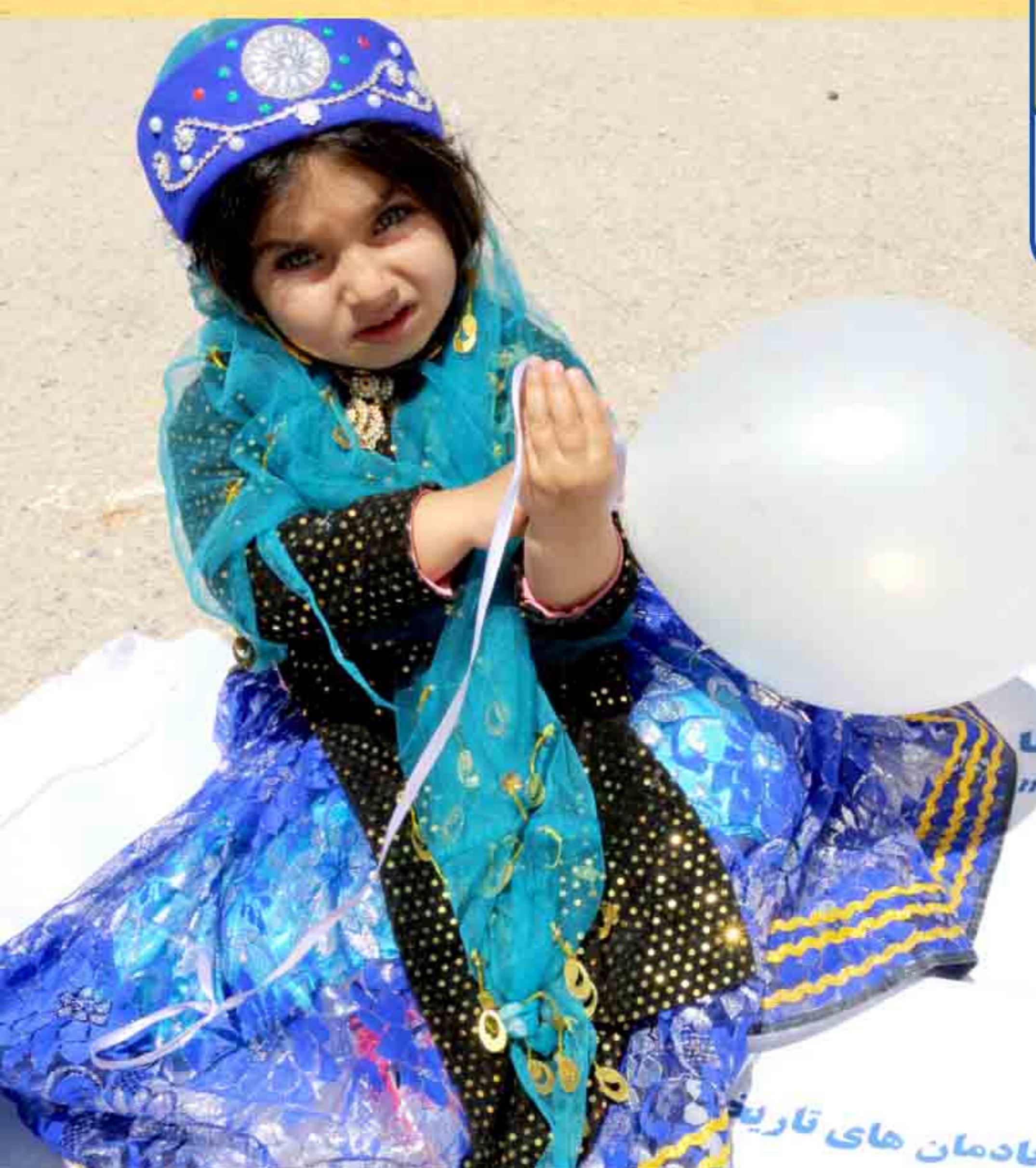
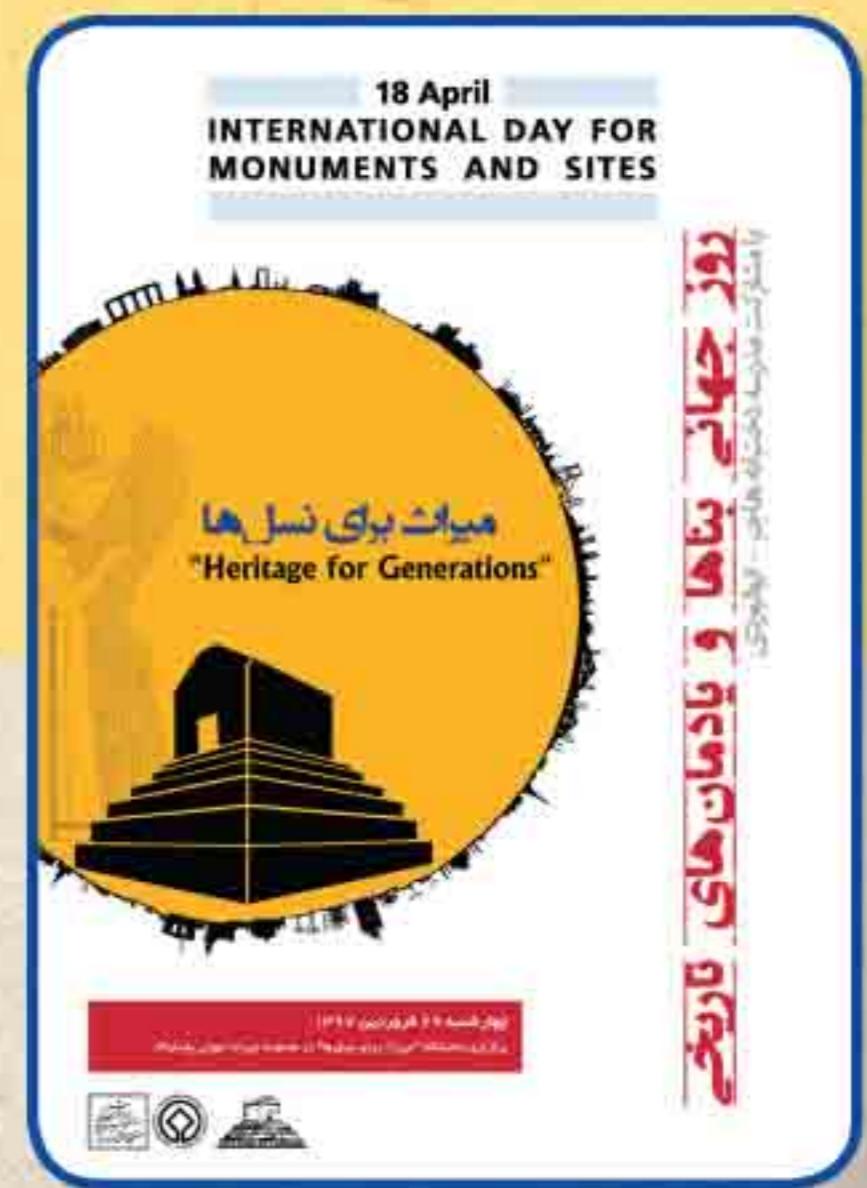
منابع:
علی محمد اسفندیاری، آزمیدخت، ۱۳۷۸، جایگاه فرهنگ چشمہ علی در
فلات مرکزی ایران، تهران - سازمان میراث فرهنگی کشور (پژوهشگاه)
ملک شهمیرزادی، صادق، ۱۳۸۲، ایران در پیش از تاریخ: لاستان شناسی ایران از
آغاز تا سپیده دم شهرنشینی، تهران - سیحان نور.

روز جهانی بنای تاریخی

۱۸ آوریل برابر با ۲۹ فروردین به عنوان روز جهانی بنای تاریخی نامگذاری شده است. شورای بین‌المللی بنای و محوطه‌ها، معروف به ایکوموس هر سال موضوعی را به این مناسبت اعلام می‌کند و موضوع منتخب سال ۲۰۱۸ ایکوموس جهانی، که در برنامه‌های کمیته‌های ملی و کمیته‌های بین‌المللی علمی نقشی بردنگ خواهد یافت، «میراثی برای نسل‌ها» و یا «میراث مشترک نسل‌ها» نامگذاری گردید.

در این روز برنامه‌های متنوعی در پایگاه میراث جهانی تخت جمشید، نقش رستم و پاسارگاد برگزار شد.

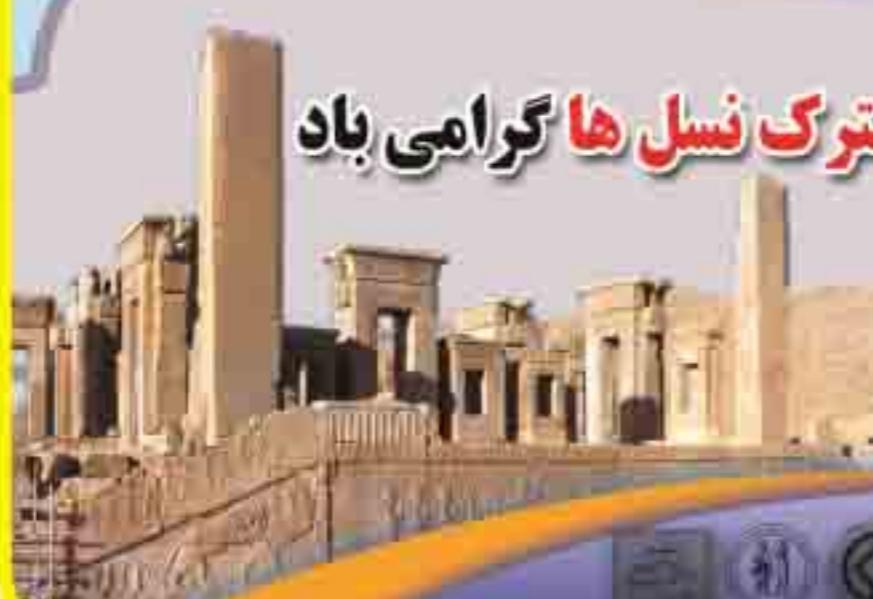
میراث مشترک نسل ها
Common Heritage Of All Generations

محوطه میراث جهانی تخت جمشید
PERSEPOLIS WORLD HERITAGE SITE

۲۹ فروردین

روز جهانی بناها و محوطه ها و یادمان های تاریخی با شعار میراث مشترک نسل ها گرامی باد

18 APR

International Day For Monuments & Sites
Common Heritage Of All Generations

یادداشت سردبیر به مناسبت ۲۰ خرداد روز جهانی صنایع دستی

اعظم (اولدوز) روستایی

کارشناس پایگاه میراث جهانی تخت جمشید

۱۰ آذون / ۱۵ خرداد
(روز جهانی
صنایع دستی)

صنایع دستی سبد بافی (روستایی تاریخی گندزاری
شهرستان مرودشت)

درباره صنایع دستی

۱۰ آذون مصادف با ۲۰ خرداد ماه، روز جهانی صنایع دستی است. روزی برای گرامیداشت هنر و آثاری که مردان و زنان سخت کوش در سرتاسر گیتی، آن ها را با دل و جانشان تولید می کنند. در کشورمان ایران، بیش از ۳ میلیون هنرمند و صنعتگر در ۳۰۰ رشته مختلف هنرهای سنتی و صنایع دستی مشغول به کار هستند.

صنایع دستی در واقع محصولات و هنرهایی هستند که از مواد اولیه بومی هر منطقه و به کمک دست یا ابزارهای دستی ساخته می شوند. ایران با تمدن چند هزار ساله خود با این صنعت بیگانه نیست. صنایع دستی همچون میراثی ارزشمند از نسل های پیشین به بشر امروزی رسیده است. شاید زمانی تصور این را هم نمی رفت که آثار مردان و زنان سخت کوش در جای جای جهان که یا به ضرورت نیاز زندگی و یا بر حسب ذوق هنری ساخته و تولید می شد، مورد توجه قرار گیرد و به یک صنعت تبدیل گردد. صنعتی که پس از جنگ جهانی دوم نظر کشورهای پیشرفته و صنعتی را به خود جلب کند. نخستین همایش جهانی مربوط به صنایع دستی، در تاریخ ۱۰ آذون (۲۰ خرداد ماه) سال ۱۹۶۴ از بیش از ۴۰ کشور جهان در شهر نیویورک برگزار شد و در پایان همایش، شورایی به نام "شورای جهانی صنایع دستی" به عنوان یکی از نهادهای فعال وابسته به یونسکو به تصویب رسید و در بیانیه همایش نگاشته شد. از آن زمان تا کنون، سالروز برگزاری این همایش را "روز جهانی صنایع دستی" می نامند. کشورمان ایران نیز که به عنوان کشوری غنی در این زمینه در سطح دنیا شناخته می شود، از سال ۱۳۴۷ خورشیدی به عضویت این شورا درآمد و در مجمع آسیا و اقیانوسیه این شورا، فعالیت خود را آغاز کرد. امروزه بیش از ۹۰ کشور دنیا عضو این شورا هستند و در راستی ترویج و تشویق هنرمندان، محافظت از صنایع دستی ملت ها و ایجاد همبستگی میان هنرمندان این حوزه فعالیت می کنند. دبیرخانه مرکزی این شورا، در شهر آمستردام هلند قرار دارد.

صنایع دستی سفال و کتیبه بازو توسط هنرمند مرودشتی
ظاهره بشارتی

اما آنچه که ضرورت دارد از یک سو ارج نهادن و گرامیداشت آثار صنایع دستی صنعتگران هنرمندی است که خالصانه مال و جان خود را برای خلق این آثار ارزشمند صرف می کنند و از سویی دیگر حفظ آثار و شیوه ساخت آن دسته از صنایع دستی است که در حال منسخ شدن است. توجه به صنایع دستی ملت ها، نه تنها به حفاظت از فرهنگ و تمدن کمک می کند، بلکه به عنوان پتانسیلی اقتصادی ، به رفع بیکاری و رونق اقتصادی نیز کمک شایانی خواهد کرد.

پیکر تراشی و مجسمه سازی با چوب، توسط هنرمند مرودشتی
محمد مهدی محمدی

گفتنی است در سال گذشته صنعت صنایع دستی کشور، با درآمدی بالغ بر ۲۸۱ میلیون دلار، نقش به سزاگی در صادرات غیر نفتی ایران ایفا کرده است.

۷۶۷۶۷۶۷۶۷

تکه ای از صفحه ای از سنگ لاجورد که روزگاری کمابیش ۳۰ سانتیمتر قطر داشته، در موزه رضا عباسی تهران نگهداری می شود. نره گاو بالداری که نره گاوی همانند در برابر است و پیرامونش را گل گرفته، یکی از موئیف های شناخته شده تخت جمشید است.

برگرفته از "کتاب پرسپولیس"؛ پایتحت در حشان امپراطوری پارس
نوشته هاید ماری کخ و ترجمه امیر حسین اکبری شالچی

نشانی: فارس - مرودشت - مجموعه میراث جهانی تخت جمشید
دفتر شماره ۲: فارس - پاسارگاد - مجموعه میراث جهانی پاسارگاد
تلفن: ۰۷۱-۴۳۳۴۱۵۵۶ - ۰۷۱-۴۳۳۴۱۵۷۳
دورنگار: ۰۷۱-۴۳۳۴۱۵۷۳
تلگرام: @persepolis_world_heritage_site
آدرس سایت پایگاه میراث جهانی تخت جمشید و پاسارگاد:
www.pasargadae.ir www.parse-pasargad.ir
ایمیل: info@persepolis.ir

نشانی: فارس - مرودشت - مجموعه میراث جهانی تخت جمشید
دفتر شماره ۲: فارس - پاسارگاد - مجموعه میراث جهانی پاسارگاد
تلفن: ۰۷۱-۴۳۳۴۱۵۵۶ - ۰۷۱-۴۳۳۴۱۵۷۳
دورنگار: ۰۷۱-۴۳۳۴۱۵۷۳
تلگرام: @persepolis_world_heritage_site
آدرس سایت پایگاه میراث جهانی تخت جمشید و پاسارگاد:
www.pasargadae.ir www.parse-pasargad.ir
ایمیل: info@persepolis.ir